

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

Unikátne európske prvenstvo Košíc: 650 rokov od udelenia mestskej erbovej listiny

▪ KOŠICE 2. MÁJA 2019

Mesto Košice si v týchto dňoch pripomína významné historické jubileum – **650. výročie udelenia erbovej listiny Košiciam**, a to ako vôbec prvému mestu v Európe. Čomu vďačí metropola východného Slovenska za toto unikátne prvenstvo?

Historik **Mgr. Drahošlav Magdoško, PhD.** – pôsobiaci na **Katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** – to vysvetľuje dlhodobou priazňou, ktorú mestu prejavovali uhorskí králi z rodu Anjouovcov.

„Prvý z nich – kráľ Karol Róbert, vládol v rokoch 1301 až 1342 – čelil po nástupe na trón odporu viacerých miestnych magnátov, ktorí po vymretí predchádzajúcej kráľovskej dynastie Arpádovcov ovládli väčšinu krajiny. Patrili k nim aj Omodejovci, ktorí sa dostali do konfliktu s Košicami. Mladý panovník podporil mesto, čo vyústilo do známej bitky pri Rozhanovciach v júni 1312, v ktorej kráľovské vojsko zvíťazilo – a to aj s pomocou košických mešťanov,“ konkretizuje Magdoško s tým, že išlo o prvý jasný triumf panovníka, po ktorých nasledovali ďalšie v iných častiach Uhorska, až sa mu napokon podarilo nastoliť ústrednú moc nad celou krajinou.

Kráľ Karol Róbert a potom i jeho syn Ľudovít I. Veľký (1342 – 1382) adresovali Košiciam viaceré významné hospodárske a súdne výsady – podľa Magdoška v nich vyzdvihovali pomoc Košičanov v neľahkom počiatočnom období panovania prvého anjouovského kráľa. Počas 14. stor. zažili Košice mimoriadny rozmach a zaradili sa medzi najpoprednejšie uhorské mestá. Po nadobudnutí výsad podporujúcich obchod a autonómiu sa Košičania v roku 1369 obrátili na kráľa s prekvapujúcou a raritnou žiadosťou o udelenie erbu, ktorá sa týkala najmä prestíže mesta.

Ľudovít I. Veľký im vyhovel a 7. mája 1369 poskytol komunite košických mešťanov výsadu na používanie erbu.

„Tento dodnes zachovaný originál – opatrovaný v mestskom archíve – je vôbec najstaršou známou mestskou erbovou listinou v Európe. Išlo o priekopnícky čin, ktorý zjavne sprevádzala neistota a absencia skúseností v takých prípadoch, čo sa prejavilo v niekoľkých zvláštnostiach – kráľ poskytol mestu iba štít so znamením, lebo zvyšné súčasti kompletného erbu, teda prilba, klenot a prikrývadlá, sa v tom čase ešte považovali za výsostne rytierske atribúty,“ spresňuje historik a dodáva, že košická listina obsiahla len slovný opis erbu – bez jeho vyobrazenia – a kráľ povolil jeho používanie na menších mestských pečatiach. V hlavnej, veľkej pečati malo mesto Košice naďalej – až do začiatku 16. storočia – vyobrazenú patrónku mestskej farnosti, svätú Alžbetu.

D. Magdoško objasňuje, že erby vznikli počas 12. stor. v súvislosti s rozvojom rytierstva v západokresťanskom kultúrnom okruhu Európy. V 13. stor. začali využívať heraldické figúry vo svojich pečatiach ďalšie subjekty – vrátane miest, ale dlho pretrvávalo presvedčenie, že kompletným erbom môžu disponovať len „bojujúci“ urodzení jednotlivci.

„Každý si pritom mohol zvoliť erb samostatne, ale od prvej polovice 14. storočia sa čoraz viac považovalo za cennejšie, ak erb udelil panovník formou listiny. Takéto armálesy získavali šľachtici. Práve Košice predstavujú prvý poznateľný prípad, keď niektorý európsky monarcha prelomil dovtedajší úzus a listinne potvrdil právo na používanie štítu s erbovým znamením mestu ako právnomu subjektu,“ akcentuje D. Magdoško a na porovnanie dodáva, že pri iných európskych mestách sú erbové listiny známe až od 15. stor., keď sa postupne stierala spätosť heraldiky predovšetkým s rytierstvom.

„Sprievodnou košickou pozoruhodnosťou pritom je, že mesto získalo do konca stredoveku až tri ďalšie erbové listiny – v rokoch 1423, 1453 a 1502, už aj s miniatúrami erbu, ktorý bol zakaždým obohatený o ďalšie súčasti, až sa napokon stal kompletným po vzore rytierskych erbov,“ uzatvára historik Drahoslav Magdoško.

■ SPRÁVU VYPRACOVAL

PhDr. Marián Gladiš, PhD.
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach
marian.gladis@upjs.sk